אבק רבית אינה יוצאה בדיינין ור' יוחנן אמר אפי' רבית קצוצה אינה יוצאה בדיינין א"ל התם בסברא פליגי התם [א] בקראי פליגי דא"ר יצחק מ"ט דרבי יוחנן אמר קרא בנשך נתן ותרבית לקח וחי לא יחיה לחיים ניתן ולא להישבון רב אחא בר אדא אמר מהכא ויראת מאלהיך אני ה' [ב] למורא נתתיו ולא להישבון רבא אמר מהכא התועבות האל עשה מות יומת דמיו בו [יהיה] והוליד בן פריץ שופך דם הוקשו מלוי רבית לשופכי דמים מה שופכי דמים לא ניתנו להישבון אף מלוי רבית לא ניתנו להישבון ואמר רב נחמן בר יצחק מ"ט דרבי אלעזר דאמר קרא וחי אחיך עמך אהדר ליה כי היכי דניחי עמך, ואלא במאי קמיפלגי אביי ורבא בשינוי קונה: ל"א בהני שינויי דשנינן ג] (לישנא אחרינא) ברבית קצוצה לאביי לא מהדר רבית, לרבא מהדר רבית, והא אביי נמי סבר ד] מפקינן ריבית קצוצה בדיינין דאמר אביי [א] הדין דמסיק בחבריה ארבע (מאה) זוזי בריביתא ויהביה ליה למלוה (א) (בתנותיה) גלימא דשוי חמשא בארבעה, כי מפקינן מיניה ד' מפקינן מיניה, והאי זוזא במתנה הוא דיהב ליה ורבא אמר חמשא מפקינן מיניה מ"ט כולה בתורת ריביתא קאתי לידיה? אלא כי קא מיפלגי אביי ורבא בשינוי קונה: ת"ר ה] כל אשר בו מום לא תקריבו ו] מה ת"ל אם בלא תשחטו הרי כבר אמור למטה אלא מה ת"ל (ב) (כל) תקריבו? בל תקדישו, מכאן אמרו המקדיש בעלי מומין לגבי מזבח עובר משום חמשה שמות משום ח] (בל תקריבו) בל תקדישו בל תשחטו ומשום בל תזרקו ומשום בל תקטירו כולו ומשום בל תקטירו מקצתו משום ר' יוסי בר' יהודה אמרו אף קבלת הדם: אמר מר אם בל תשחטו הרי אמור למטה היכן אמור? דתניא עורת או שבור או חרוץ או יבלת לא תקריבו מה ת"ל אם בל תקדישו הרי כבר אמור למעלה אלא מה ת"ל (ג) (בל) תקריבו? בל תשחטו ט] ואשה לא תתנו מהם אלו אשים, אין לי אלא כולו מקצתו מנין? ת"ל מהם, זריקת דמים מנין ת"ל על המזבח, לה' לרבות שעיר המשתלח ולה' לרבות הוא [א] והתניא אי קרבן שומע אני אף קדשי בדק הבית שנקראו קרבן בענין שנאמר ונקרב את קרבן ה' ת"ל ואל פתח אהל מועד הראוי לפתח אהל מועד חייבין עליו משום שוחטי חוץ, שאין ראוי לפתח אהל מועד אין חייבין עליו משום שוחטי חוץ, אוציא אני את אלו ולא אוציא פרת חטאת ושעיר המשתלח שהן ראויין לפתח אהל מועד? ת"ל לה' מי שמיוחדין לה' יצאו אלו שאין מיוחדין לה'? אמר רבא י] התם מעניינא דקרא יא] ואל פתח לרבות לה' להוציא, הכא דאשה להוציא לה' לרבות מום. דכתב קרא לה' הוא דלא מייתי שעיר המשתלח יב] הא לא רבי קרא לה' הוה אמינא שעיר המשתלח בעל מום שפיר דמי יג] מכדי ב) אין הגורל קובע אלא בדבר הראוי? יד] אמר רב יוסף הא מני חנן ג) המצרי היא טו] דאמר אפילו דם בכוס מביא חבירו ומזווג טז] ליה הא דשמעת ליה לחנן המצרי דלא הוי דיחוי, יז] דלא צריך הגרלה מי שמעת ליה, דילמא מייתי ומגריל? אלא אמר רב יוסף הא מני ר"ש היא דתניא ד) מת אחד מהן מביא חבירו יח] בלא הגרלה דברי ר"ש רבא אמר לא נצרכא, כגון שהומם בו ביום יט] וחיללו על חבירו

תורה אור

מסורת הש"ס

א) זבחים קיג. [לקמן יג.] ב) [יומא סג: חולין יח:] ג) יומא סג. זבחים לד. [עד. מנחות נט:] ד) [יומא מ. סג: כריתות כח.]

(ד) כן אבק רבים. הכא ע"י מכר כגון המוכר שדהו ואמר אם מעכשיו אתה טוען לי הרי היא לך בחלף זוז, ואם לגורן בי"ב מנה וברבית קצוצה קמיפלגי אביי דאמר מהאי כרבי יוחנן ורבא כר' אלעזר דהכא ליכא קרא לא הכי ולא הכי: התם בסברא פליגי. בתמיה קאמר התם בקראי פליגי כו': לחיים ניתן. כלומר שלא יחיה ולא להשבון ואפי' לרבא מהני דהא כתיב קרא: בשינוי קונה. דאביי סבר שינוי שמיה ועבר על דעת המקום קונה בר מהיכא דכתיבי קראי ולרבא לא קני אלא היכא דכתיבי קראי ולא איתפרש לן דליהוי מידי בינייהו אלא תירוצי דהכי תיובתא דמר אית ליה דמשום דמהני ולא מהני הוא ומר אית ליה משום טעמא דקראי כא] וכ"ב (ה) דמליט למימר בשינוי קונה כגון גוזל עצים ועשאן כלים, למר ועשאן בגדים דלאביי קנה ואינו משלם אלא עצים ולמר ולרבא לא קנה ומשלם הבגדים והכלים וכי פרכינן לעיל לרבא מהא דקתני הגוזל עצים ועשאן כלים כו' לא תימא שאני התם דכתיב "אשר גזל" אלא הכי תימא אנא דאמרי כמאן דאמר שינוי לא קני דפלוגתא היא בבבא קמא בפרק מרובה (דף סו.) ובהגוזל קמא (שם לז.) דאיכא למאן דאמר שינוי קונה ומפיק טעמא "מאשר גזל"=כעין שגזל ואיכא למאן דאמר שינוי לא קני לכוליה מוהשיב את הגזילה" מכל מקום אם כן מה ת"ל "אשר גזל" לומר שאינו מוסיף חומש על גזל אביו: הכי גרסי' ל"א בהני שינויי דשנינן ובין האי לישנא ללישנא כב] (דשמיע לי) בשינוי קונה ליכא מידי אלא זה ירושלמי וזה בבלי: תנו רבנן אם (ו) בל תשחטו הרי כבר אמור למטה. שלא ישחטו בעל מום למזבח ולקמן מפרש לה והקטרה כמיזריקת דמו לקמן מפרש: א"כ מה ת"ל לא תקריבו. לא תקדישו: ה' שמות. לקמן יליף להו: (ז) המקדיש בעלי מומין. והקטירן כולן לעולה: אלו אשים. הקטרה כג] אימורין: לרבות שעיר המשתלח. שהמקדישו בעל מום לוקה משום "לא תקדישו": (ח) קרבן. בשחוטי חוץ כתיב "ואל פתח אהל מועד לא הביאו וגו' להקריב קרבן לה'": הכי גרסינן אי קרבן שומע אני כו' ומהדר אדלעיל בתורת כהנים דקתני לעיל יכול השוחט חולין בפנים יהא חייב ת"ל קרבן על הקרבן הוא חייב ואינו חייב על החולין, אי קרבן שומע אני כו' כלומר אי קרבן קא דרשת שומע אני אפילו השוחט כד] בדק הבית בחוץ יהא חייב כרת שהרי הם נקראו "קרבן" כענין שנאמר "ונקרב את קרבן ה' וגו' כלי זהב אצעדה וצמיד דהיינו למלאכת המשכן: שאינו ראוי לפתח אהל מועד. כגון קדשי בדק הבית שאינם ראויין לבא לפתח אהל מועד שהרי בעלי מומין הן דאמרן לעיל המתפיס תמימין לבדק הבית עובר בלא תעשה: אוציא את אלו ולא אוציא את פרת חטאת. פרה אדומה שאם שחטה בחוץ שלא כמצוותה שלא ע"ג מערכתה שיתחייב כרת וכן שעיר המשתלח אם שחטו בחוץ יתחייב כרת שהרי תמימין הן דכפרה כתיב (במדבר יט) אשר אין בה מום ושעיר מרבינן *) (ליה) לעיל שלא יהא בו מום: יצאו אלו. אלמא כה] (ט) להוציא שעיר הוא: התם. דלא פתח אהל מועד מרבה כל התמימין הקדושין להתחייב עליהן בחוץ, לה' תו למה לי, ודאי להוציא הוא: אבל הכא דאשה להוציא. גבי בעלי מומין כתיב (שם כב) ואשה לא תתנו מהם וגו' ומשמע העולה לאשים חייב עליו כו] מקדישו בעל מום משום לא תקדישו אבל שאינו עולה לאשים לא, ואימעיט ליה שעיר הילכך לה' להוציא למה לי הא מיעטיה מואשה אלא ודאי לרבות (י) הוא: שפיר דמי. לאקדושיה: הא אין הגורל. של שם קובע אלא בדבר הראוי לשם כז] דכי מייתי ומגריל לא ידע אהי מינייהו סליק גורל של שם הלכך בעל כרחיך תרווייהו בעינן תמימין, וקרא למה לי: כגון שהומם. לאחר הגרלה וחיללו על חבירו והוא בעל מום נמי וקמ"ל דהאי שחיללו לקי משום דהקדיש בעל מום ולהכי נקט "חיללו" דאי לאו דחיללו על בעל מום ליכא מלקות דלא תקדישו על השני:

*) צ"ק מ"ו

סר"א

ולא אוציא פרת חטאת ושעיר המשתלח. פירש"י ביומא פ' שני שעירי (דף סג:) דל"ג פרת חטאת כח] שהרי בפ' בתרא דזבחים (דף קיב.) תנן פרת חטאת ששרפה חוץ מגיתה ושעיר המשתלח שהקריבו בחוץ פטור שנאמר ואל פתח אהל מועד לא הביאו כל שאינו ראוי לפתח אהל מועד כט] *ופריך בגמ' עלה ושעיר המשתלח לא ראוי לפתח אהל מועד הוא והתניא ומייתי הך ברייתא דהכא ולא גרס בה פרת חטאת כי היכי דפריך משעיר המשתלח הכי נמי הוה מצי למיפרך מפרת חטאת ואין התירוץ שייך אפרת חטאת ל] ומשום הכי פרש"י דל"ג ליה וקשה על הא דמשני עלה בזבחים (דף קיג:) לא קשיא כאן קודם הגרלה כאן לאחר הגרלה קודם הגרלה הוה ראוי לפתח אהל מועד ואפילו הכי ממעט ליה קרא דאם הקריבו בחוץ פטור לא] והא תניא בהדיא ביומא (דף סב:) דקודם הגרלה חייב השוחטו בחוץ וי"ל דלפי המסקנא דזבחים (שם) ניחא דמסיק לא קשיא כאן קודם ודוי כאן לאחר ודוי לב] ולפי זה אפשר תרווייהו לאחר הגרלה אבל קודם הגרלה אפשר דחייב השוחטו בחוץ כי הכיא דיומא: וקרא למה לי כגון שהומם לאחר הגרלה וחיללו על חבירו. והוא נמי בעל מום וקמ"ל דהאי שחיללו לקי משום דהקדישו בעל מום ולהכי נקט חיללו דאי לאו דחיללו על בעל מום ליכא מלקות דלא תקדישו על השני:

ומיד

רשנינן כל הני שינויי אמר לך רבא אמר לך אביי א"כ במאי פליגי] ברבית קצוצה. (תנא רבית) לאביי דאמר אי עבר מהני לא מהדר (לרבית): לרבא דאמר לעולם לא מהני מהדר (לריבית): האי מאן דמסיק בחבריה אזי וכבר עלה הריבית שחייב לו ליתן ד' זוזי דריביתא (ומני) ויהיב [ליה] להו למלוה [בגרידו]: גלימא דשויא חמשה בארבעה כי מפקינן כו' אלמא אביי סבר דמפקינן מיניה. אלא אביי ורבא קא מפלגי בשנוי קונה היינו שנוי קונה דעבר אמימרא דרחמנ' דשינה [בציוויו] לאביי קונה היינו מהני לרבא לא. ל"א קא מיפלגי (בהני שינוי) [הני בשינוי] דשנינן [דאמרן] דאביי אמר מהני ומתרץ לטעמיה [ורבא אמר לא מהני ומתרץ לטעמיה] היינו (שינוי) נמי קונה דקאמר אלא דבהאי לישנא מפרש [טפי]: ל"א פליגי ברבית קצוצה וכדרבי אלעזר כו'. [א"ל (רב אחא) רבא] לא (התם) [אתי] בקראי (פליגי) [פליגינן] בנשך נתן ותרבית לקח וחי לא יחיה [דמיו בו למיתה ניתן ולא לחשבון] היינו טעמא דאביי ורבא דסברי יוצאת בדיינין משום דכתיב קרא [וחי אחיך עמך אל תקח מאתו נשך ותרבית ויראת וחי אחיך עמך] אהדר ליה דרבית דלא תיסב מיניה כי היכי דניחי בהדך: (אלמא) [ואלא במאי] קא מיפלגי. בשינוי קונה כדאמרן: (ת"ל כל) [מום עובר מנין] (דיכול) [מדיכול] למימר אשר בו מום לא לרצון יהיה וכתב כל לרבות בעל מום עובר: לא תקריבו. נמי לא צריך (ואי) [דאי] משום בל תשחטו בעל מום אתא והרי כבר נאמר למטה כדמפרש לקמן דשחיטת בעל מום מקרא אחרינא נפקא: [משום בל תקדישו. דהאי לא תקריבו מוקים ליהלקמן דהיינו לא תקדישו]: ועל הקטרת כולו ועל הקטרת מקצת. בין אם מקטירו כולו בין אם מקטירו מקצתו עובר משום בל תקטירו: אם בל תקדיש הרי כבר אמור למעל' כדאמרן דהאי כל אשר בו מום לא תקריבו היינו לא תקדישו: אשה אלו האשים. היינו בל תקטירו: לה' לרבות שעיר המשתלח. [לבעל מום שלא [יביא] בעל מום] אע"ג דאינו בא לה': [הא] אין הגורל קובע אלא בראוי לשם כלומר דאפילו שעיר המשתלח בעינן (הכא) [תם]: [והתניא קרבן האי דכתיב ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן (מעט) [שומע אני] אף קדשי בדק הבית שנקראו קרבן אם שחטו בחוץ יהא חייב: אוציא את אלו קדשי בדק הבית דהיינו נמי בעלי מומין כדאמרינן לקמן דאין מקדישין לבדק הבית אלא בעלי מומין ולא אוציא פרת חטאת ושעיר המשתלח שהן תמימין וראויין הן לפתח אהל מועד]: ת"ל לה' מי שמיוחדין לה'. להקרבה חייב משום שחוטי חוץ יצאו אלו פרת חטאת ושעיר המשתלח שאין מיוחדין להקרבה אלמא לה' להוציא הוא. לה' למה לי ש"מ מאי אשים (דקאמר מדבר דמרבינן באשים) [דקא מרבי דמרצין כאשים] לשם אסור בבעל מום. ושעיר המשתלח נמי מרצה [הוא] לעזאזל כאשים לשם הלכך בעינן תם: אמר רבא לא נצרכה לכתוב לה' אלא (כגון) שהומם שעיר המשתלח מאחר שהוגרל וחללו על שעיר אחר בעל מום בשלמא מעיקרא קודם שהוגרלו בעינן שיהיו שניהם תמימין דלא ידעינן איזה מיקבע לשם אבל הכא כשהומם מאחר שהוגרל דהא מינכר הווא דשם דתם הוא אימא לא לקי כי מייתי אידך בעל מום קמ"ל. ל"א טעמא דכתיב קרא לה' כו': אמר רב יוסף הא מני. ואיצטריך לה' לרבות חנן המצרי היא דאמר אפילו דם בכוס [של שעיר של שם שעדיין לא נזרק ונאבד שעיר המשתלח או שהומם מביא חברו אחר לשעיר המשתלח]: ומזווג לו. להאי שעיר שנשחט כלומר דשלא בהגרלה מביאו דהא לא מצי למיגרל שכבר נשחט חבירו וכי היכי דמצי מייתי שלא בהגרלה אליבא דחנן וסד"א דהכי נמי מצי מייתי ליה בעל מום להכי איצטריך ליה: ואכתי אמאי איצטריך (לה') [לחנן]: נהי דשמעת ליה לחנן: [דאמר אפילו דם בכוס מביא ומזווג לו להכי קאמר לאשמועינן דלא תהוי דהוי דנשחט כל זמן שלא נזרק ודמו יש לו תקנה אע"פ שמת חבירו או נאבד דמביא אחר ומזווג לו אבל שלא בהגרלה מי שמעת ליה דמביאו דלמא מייתי ומגריל קאמר וכיצד עושה יביא שנים ויגריל עליהם ואותו שבא גורלו

עין משפט
נר מצוה

נה א מיי' פ"ד מהלכות מלוה ולוה הל"ו טוש"ע יו"ד סימן קסא סעי' ג:

גי' צ"ק אין חייבין עליו ופריך כו'

נו ב מיי' שם פ"א הל' ה טוש"ע שם סעי' ח:

נז ג מיי' פ"א מהל' איסורי מזבח הל"ד וע"ש

נח ד מיי' פי"א מהל' מעה"ק הל"ו:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ויהביה ליה למלוה בגוותיה גלימא דשוי: (ב) שם מה ת"ל לא תקריבו בל תקדישו: (ג) שם מה ת"ל תקריבו בל תשחטו: (ד) סוף ע"א רש"י ד"ה והשתא וכו' פליגי הס"ד ואח"כ בתמיה ע"ב מ"ה ברבית קצוצה וכו' לא הכי ולא הכי אלא בסברא פליגי ופריך דילמא התם בקראי פליגי כו' הס"ד ואח"כ ד"ה אבק רבית וכו' בי"ב מנה הס"ד ואח"כ ד"ה לחיים: (ה) ד"ה בשינוי וכו' וכ"ב ומליט למימר: (ו) ד"ה ת"ר כו' אם בלא תשחטו: (ז) ד"ה המקדיש נ"ל קודם ד"ה ה' שמות: (ח) ד"ה לרבות וכו' תקדישו הס"ד ואח"כ מ"ה אי קרבן: (ט) ד"ה יצאו אלו אלמא לה' להוציא: (י) ד"ה אבל הכא וכו' לרבות הוא דאסור לאקדושיה הס"ד:

[צ"ל לא]

[תיבות כל תקריבו משולל קצת הבנה ולכן דע דבתוספתא וכן בילקוט ליתא וכן ברש"י חולין פ: ד"ה משום לאו וכו' שהעתיק ברייתא זו ליתא וכן בכ"מ בפ"א מהל' איסורי מזבח דין ד ע"ש]

[יומא סג: ע"ש]

שיטה מקובצת

א] בקראי פליגי. וא"ת ולאביי למה לי וחי יחיה לומר דלא ניתן להשבון תיפוק ליה דסבר דאי עביד מהני י"ל דכל חד איצטריך לאשמועינן שלא נדרש משמעו של שני. תוס': ב] למורא ניתן ולא תיבת נתתיו נמחק: ג] עיין בהשמטות בסוף המסכת: ד] סבר דמפקינן רבית קצוצה בדיינין דאמר אביי האי מאן דמסיק בחבריה ארבע זוזי ברבית כו' למלוה בגוייהו גלימא שוי חמשא כי מפקינן: ה] תיבת כל נמחק: ו] עי' בהשמטות בסוף המסכת: ז] תיבת אלא נמחק: ח] משום בל תקדישו תיבות בל תקריבו ל"ש ונמחק: ט] תשחטו. גליון רמז למעלה על ההקדש באמרו כל אשר בו מום לא תקריבו אמנם זה האחרון מובן בענין השחיטה יותר מן הראשון מאשר נאמר בו אלה לה' [שאין מחוסר] בו אלא הקרבה לה'. הרב המעילי: י] רבא הכא מענינא דקרא התם: יא] התם ואל פתח אהל מועד לרבות: יב] המשתלח בעל מום הא: יג] דמי הא אין הגורל קובע: יד] עי' בהשמטות בסוף המסכת: טו] היא דתניא חנן המצרי אומר אפילו: טז] ומזווג ליה ומשמע ליה שלא בהגרלה וא"כ לא בעינן ראוי לשם [ואף] בעל מום [דהא] לא בעינן ראוי לשם וס"ד בעל מום שפיר דמי: יז] דלא הוי דיחוי דת"ק אמר לשם מת המשתלח ישפך דם דהואיל ונדחה ידחה: יח] יט] עי' בהשמטות בסוף המסכת: כ] מה"ד ברבית קצוצה קמפלגי כו' הכי הס"ד ושייך לע"א ואח"כ מה"ד אבק רבית כו' בי"ב מנה הס"ד: כא] דקראי ונראה בעיני דמצינו: כב] ללישנא דשנייה ליה בשינוי כו' אלא שזה ירושלמי: כג] הקטרה האימורין לרבות: כד] השוחט קדשי בדק: כה] אלמא לה' להוציא: כו] עליו המקדישו בעל: כז] לשם כי מייתי אות ד' נמחק: כח] חטאת ונראה דלכך ל"ג ליה שהרי: כט] מועד אין חייבין עליו ופריך: ל] חטאת על כן נראה מה שפרש"י דל"ג ליה: לא] פטור וביומא תניא בהדיא דקודם: לב] עי' בהשמטות בסוף המסכת:

הגהות צ"ק [א] הכי מאן דמסיק זוזי דרביתא בחבריה וקא אזלי מיפי ארבעה גריוי בזוזא בשוקא ויהיב ליה איהו חמשא כי מפקינן מיניה ד' מפקינן אידך איזלי הוא דקא מוזיל גביה ורבא כו':

ויקרא כה : לו
אל תקח מאתו נשך
ותרבית ויראת מאלהיך
וחי אחיך עמך

* עם היחזקאל פי"ח
מובאים עניני רבית
כגון תפסוק ח:
"בנשך לא יתן ותרבית
לא יקח..."
פסוק יג:
בנשך נתן ותרבית
לקח וחי לא יחי..."

* ברבית קצוצה
ושינוי קונה

ϕ הם התשובות
שניתנו לשאלה
"במאי קמיפלגי"

ויקרא כב : כב
עורת או שבור או
חרוץ או יבלת או
גרב או ילפת לא
תקריבו אלה לה'
ואשה לא תתנו מהם
על המזבח לה'

ויקרא יז : ג
איש איש מבית ישראל
אשר ישחט שור או כשב
או עז במחנה או אשר
ישחט מחוץ למחנה
ד ואל פתח אהל מועד
לא הביאו להקריב
קרבן לה' לפני משכן
ה' דם יחשב לאיש ההוא
דם שפך ונכרת האיש
ההוא מקרב עמו

שעיר המשתלח
לרבות אותו
לדינן בעל מום
ולאו משחוטי חוץ

מבנה
◇ ג' מקורות
למ"ט דר' יוחנן
דרבית קצוצה
אינה יוצאה
בדיינים

למ"ט דר' יוחנן
מ"ט דר"א

נושא
איסורים
הקשורים
למקדיש
ומקטיר בעל מום

מבנה
"אמר מר"
3 ציטוטים
מברייתא
"כל אשר..."

נושא
אחרי שקתני דלה' מרבה שעיר
המשתלח באיסור הקדשת בעל מום
הגמ' מקשה דקראים דלה' באה
למעט - ומביא ברייתא הבאה
בענין שחוטי חוץ
דלה' באה למעט

נושא/מבנה
△ (מדקב) קושיות
▽ תשובות
והסביר למה
צריכים גזה"כ
מיוחד לרבות
שעיר המשתלח
לאיסור בעל
מום מאחר
שאין הגורל
קובע אלא
בבהמה הראויה